



Malmö stad
Revisionskontoret

GRANSKNINGSRAPPORT

Familjehemsplaceringar

Arbetsmarknads- och socialnämndens uppföljning

Richard Magnusson, certifierad kommunal yrkesrevisor
Sofia Blixtberg, certifierad kommunal yrkesrevisor
Erik Mogård, kommunal yrkesrevisor

Revisorskollegiet 2018-09-26

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivs i nämnder och bolagsstyrelser. Stadsrevisionen i Malmö granskar nämnders och styrelserns ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna i revisorskollegiet och de sakkunniga revisorerna på revisionskontoret. I Kommunallag (2017:725) 6 kap 6 § anges att nämndernas ansvar för verksamheten är att nämnderna skall var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De skall också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

I Kommunallag (2017:725) 12 kap 1 § anges att revisorernas uppgifter är att pröva om verksamheten sköts på ett **ändamålsenligt** och från ekonomisk synpunkt **tillfredsställande** sätt, om räkenskaperna är **rättvisande** och om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är **tillräcklig**.

I revisionskontorets årsrapport sammanfattar den kommunala yrkesrevisorn det gångna årets granskning av respektive nämnd vilket ger de förtroendevalda revisorerna underlag för sin prövning utifrån kommunallagen. Fördjupade granskningar som görs under året rapporteras i sin helhet i enskilda rapporter. Alla publikationerna finns på Stadsrevisionens hemsida <http://malmo.se/stadsrevisionen>.

SAMMANFATTNING	4
BAKGRUND	5
SYFTE, REVISIONSFRÅGOR OCH AVGRÄNSNING	5
Granskningens syfte	5
Revisionsfrågor.....	5
Avgränsning.....	6
REVISIONSKRITERIER	6
GRANSKNINGSANSVARIGA	6
METOD	6
RESULTAT AV GRANSKNINGEN	7
Organisation	7
Antal och kostnader.....	9
Görs dokumenterad riskanalys för familjehemsverksamheten?	11
Finns rutiner för hur vården av barn i familjehem ska följas?	12
Finns en systematisk egenkontroll?	13
Görs uppföljning på aggregerad nivå?.....	14
Behovet av familjehem.....	16
Familjehemsutredningar.....	17
Socialsekreterarnas kontakt med de familjehemsplacerade barnen.....	17
Måluppfyllelse i skolan	18
Barnens synpunkter	20
Sker återrapportering till nämnden?	21
Vidtas åtgärder på övergripande nivå vid konstaterade brister?	22
SLUTSATS	23
MUNTLIGA KÄLLOR	25

Sammanfattning

Malmö stadsrevision har granskat om arbetsmarknads- och socialnämnden säkerställer att det finns en ändamålsenlig uppföljning – i synnerhet på aggregerad nivå – av familjehemsplacerade barn i syfte att skapa förutsättningar för en familjehemsvård av god kvalitet. Arbetsmarknads- och socialnämnden är en ny nämnd sedan 170501.

Den sammanfattande bedömningen är att arbetsmarknads- och socialnämnden *inte säkerställer* att det finns en ändamålsenlig uppföljning *på aggregerad nivå* av familjehemsplacerade barn som skapar förutsättningar för en familjehemsvård av god kvalitet. Bedömningen baseras bl.a. på att nämnden beträffande familjehemsvården genomför aggregerad uppföljning enbart för nyplacerade barn resp. barn som är föremål för sammanbrott, delvis har ett system för egenkontroll och delvis genomfört riskanalys.

Den aggregerade uppföljningen bör kompletteras med uppgifter om de familjehemsplacerade barn – flertalet – som varken är nyplacerade eller föremål för sammanbrott, bl.a. beträffande måluppfyllelse i skolan. Enligt nämndens riktlinjer ska barn och unga som är placerade i heldygnsvistelse årligen följas upp särskilt på aggregerad nivå. Det saknas i nämndens riskanalys en riskbedömning avseende aggregerad uppföljning av de barn i familjehem som inte är nyplacerade eller föremål för sammanbrott; motsvarande gäller nämndens interna kontrollplan.

Egenkontrollen behöver systematiseras bättre med avseende på organisation/samordning, innehåll och hur den dokumenteras/rapporteras.

Barnenkäter bör genomföras inom familjehemsvården. Enkätresultaten bör redovisas på aggregerad nivå i arbetsmarknads- och socialnämnden.

Uppgifter om kostnader för konsulentstödda verksamheter bör särredovisas.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har i ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga” beslutat att familjehemsplacerade barn som uppfyller vissa kriterier ska få ta del av bedömning och stödinsatser från Skolfam – skolsatsning inom familjehemsvård. Detta beslut har bara delvis genomförts, då de barn som står i kö är fler än dem som är inskrivna i Skolfam.

Bakgrund

Barn som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna kan efter beslut tas emot i ett familjehem. Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.¹

Socialtjänsten i Malmö stad har under lång tid haft ett ökat inflöde av ansökningar och anmälningar som rör barn och unga. Arbetsmarknads- och socialnämnden skriver i uppföljningsrapporten 'Nyplacerade och sammanbrott i familjehem 2017': 'Sammantaget kan konstateras att under 2017 har familjehemsvården i Malmö stad stabiliserats på flera viktiga områden efter några års turbulens och det har varit möjligt att till viss del nå upp till den kvalitet som fanns tidigare. Sammanbrotten har dock ökat till den högsta nivån på tio år varför åtgärder behövs för att bättre analysera orsakssamband samt stärka arbetet med barn, familjehem och nätverk i den initiala fasen av placeringen. Matchning mellan barn och familjehem är central för att placeringen blir stabil'.

De förtroendevalda revisorerna har baserat på sin riskanalys beslutat att under 2018 granska arbetsmarknads- och socialnämndens uppföljning av familjehemsplaceringar.

Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Granskningens syfte

Syftet med granskningen är att bedöma om arbetsmarknads- och socialnämnden säkerställer att det finns en ändamålsenlig uppföljning – i synnerhet på aggregerad nivå - av familjehemsplacerade barn i syfte att skapa förutsättningar för en familjehemsvård av god kvalitet.

Revisionsfrågor

Syftet har brutits ned i följande huvudsakliga revisionsfrågor:

- Görs dokumenterad riskanalys för familjehemsverksamheten?
- Finns rutiner för hur vården av barn i familjehem ska följas?
- Finns en systematisk egenkontroll?
- Görs uppföljning på aggregerad nivå som bl.a. innefattar följande: ♦ behovet av familjehem ♦ familjehemsutredningar ♦ socialsekreterarnas kontakt med de familjehemsplacerade barnen ♦ måluppfyllelse i skolan ♦ barnens synpunkter

¹ Socialtjänstförordning 3 kap 2 §.

- Sker återrapportering till nämnden?
- Vidtas åtgärder på övergripande nivå vid konstaterade brister?

Avgränsning

Granskningen avgränsas till arbetsmarknads- och socialnämnden och dess förvaltning verksamhetsåret 2018. Vidare avgränsas granskningen till uppföljningen av barn som är placerade i familjehem.

Revisionskriterier

Revisionskriterierna utgör bedömningsgrunder i granskningen och framgår löpande i rapporten, delvis via noter. Källor till revisionskriterierna:

- Socialtjänstlag (2001:453)
- SOSFS 2011:9 Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete
- SOSFS 2012:11 Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende
- Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga (arbetsmarknads- och socialnämnden 171128)
- Handlingsplan för utveckling av socialtjänstens stöd och insatser till barn och unga i Malmö stad 2017 – 2019 (kommunstyrelsen 161130)

Granskningsansvariga

- Revisorskollegiets styrgrupp OMSORG: Berit Söderholm (sammankallande), Bo Adamsson, Claes Carlsson, Pia Landgren, Per Lilja.
- Projektledare från revisionskontoret: Richard Magnusson, certifierad kommunal yrkesrevisor. Sakkunniga revisorer från revisionskontoret: Erik Mogård, kommunal yrkesrevisor och Sofia Blixtberg, certifierad kommunal yrkesrevisor.
- Kvalitetsgranskare från revisionskontoret: Ann-Mari Ek, revisionsdirektör, certifierad kommunal yrkesrevisor.
- Sakkunniga revisorer har prövat sitt oberoende med mera i enlighet med SKYREV:s R2² och inte funnit något hinder mot att utföra granskningen.

Metod

För att svara på granskningens revisionsfrågor och göra bedömning enligt granskningens syfte har dokumentstudier och intervjuer genomförts.

² Hot mot oberoende till följd av egenintresse, självgranskning, partsställning, vänskap, skrämnel, övrigt.

Resultat av granskningen

Organisation

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens organisation framgår av Figur 1 på sid 8. Under arbetsmarknads- och socialnämnden, som är en ny nämnd sedan 170501, finns fem geografiskt indelade myndighetsutskott som behandlar ärenden som innebär myndighetsutövning mot enskild. Myndighetsutskotten har enligt nämndens delegationsordning bl.a. rätt att besluta om godkännande av familjehems och jourhems lämplighet, om bistånd i form av vård i familjehem samt om vård fortfarande behövs genom s.k. övervägande minst en gång var 6:e månad.

De avdelningar som handlägger familjehemsärenden är främst de fem geografiskt indelade socialtjänstavdelningarna och avdelningen social resurs.³ Respektive socialtjänstavdelning har en ”Enhet barn och familj” som i sin tur har en sektion för familjehemsvård.⁴ Sektionerna för familjehemsvård består huvudsakligen av barnsekreterare, som har vård- och uppföljningsansvar för de placerade barnen, och familjehemssekreterare, som rekryterar, utreder och handleder familjehem, jourhem, kontaktfamiljer och kontaktpersoner. Utöver dessa finns även s.k. förste socialsekreterare (i vissa fall benämnda IoF-sekreterare eller teamledare).

Enligt uppgift vid intervjuer finns fortfarande stora skillnader i hur avdelningarna arbetar, men förvaltningen håller på med att implementera gemensamma processer. Det finns flera nätverk, bl.a. barnsekreterarnätverk, familjehemssekreterarnätverk, barnchefs nätverk och sedan 2018 ett nätverk för 1:e socialsekreterare i familjehemsvården. Enligt flera intervjuade främjar nätverken implementeringen av processerna, som i sin tur medfört att det blivit tydligare hur de ska arbeta. Vidare finns en fokusgrupp för barn & unga, som består av tre avdelningschefer.

³ Social resurs hanterar ensamkommande som inte har tillhörighet till någon av de geografiskt indelade socialtjänstavdelningarna, d.v.s. som inte har någon släkting el. liknande i Malmö.

⁴ Det finns även sektioner för mottag resp. för utredning som är delaktiga i ärenden som senare kan bli familjehemsärenden.

Figur 1 Arbetsmarknads- och socialförvaltningens organisation



Källa: KomIn (intranät)/Malmö stad, 180806

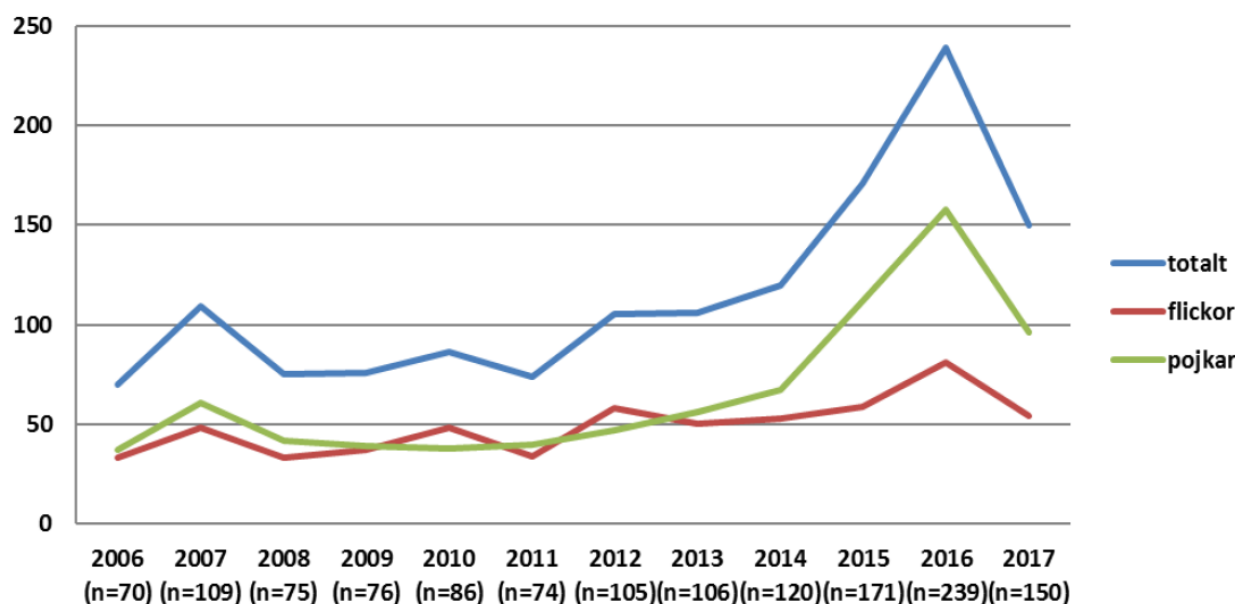
Antal och kostnader

Socialtjänsten i Malmö stad har enligt arbetsmarknads- och socialnämndens budgetskrivelse 2019 under lång tid haft ett ökat inflöde av ansökningar och anmälningar som rör barn och unga. Nämnden bedömer att detta beror dels på att Malmös befolkning ökar och dels på en ökning av orosanmälningar från skolan.

Pågående familjehemsplaceringar under 2017 uppgick till 635⁵, varav 558 placeringar avsåg barn och 77 avsåg unga vuxna över 18 som stannat i familjehemmet för att slutföra gymnasieutbildning.⁶

Antalet familjehemsplacerade barn var 180731 379 st. Antalet placerade barn i annan kommun var 180731 190 st.

Figur 2 Nyplacerade i familjehem 2006 - 2017



Källa: Nyplacerade och sammanbrott i familjehem 2017; arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Malmö stad.

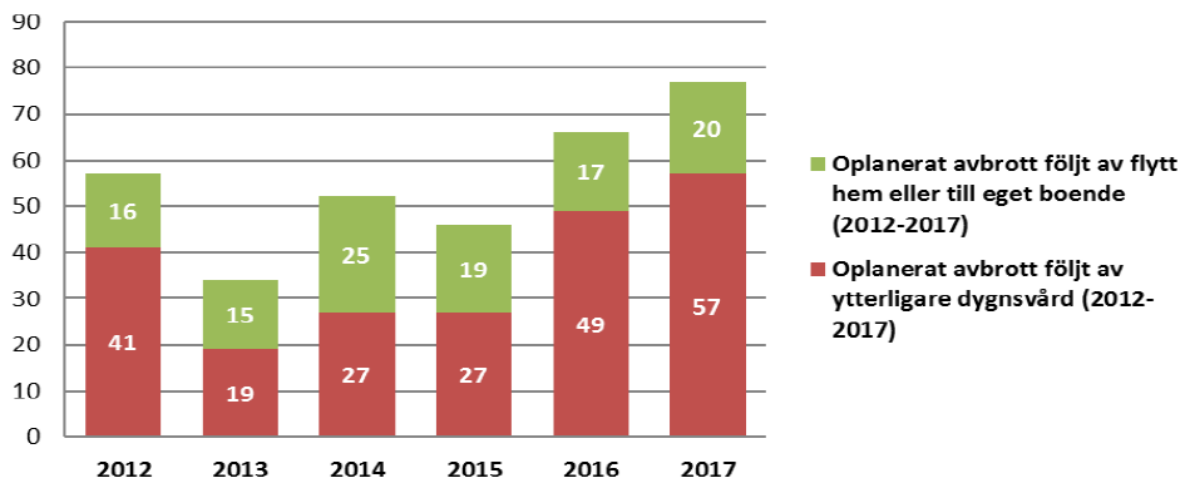
Ökningen av placeringar 2015 - 2016 beror huvudsakligen på ett högt antal ensamkommande under 2015. Primär anledning till nyplaceringar 2017 var främst kategorierna ensamkommande (46 %) och omsorgssvikt (25 %).

⁵ Det förekommer att handläggare avslutar och påbörjar placeringar retroaktivt i verksamhetssystemet, varför uppgiften varierar beroende på när sökning görs.

⁶ Enligt ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem 2017”; arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Malmö stad.

Figur 3 nedan visar oplanerade avbrott i Malmö stads familjehemsplaceringar. Det är främst de s.k. sammanbrotten, d.v.s. oplanerade avbrott följda av ytterligare dygnsvård, som arbetsmarknads- och socialnämnden följer upp i årliga rapporter benämnda ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”. Antalet sammanbrott under 2017 var det högsta på tio år.

Figur 3 Oplanerade avbrott i familjehemsvården 2006 - 2017



Källa: Nyplacerade och sammanbrott i familjehem 2017; arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Malmö stad

Under 2017 redovisade nämnden en nettokostnad⁷ på 92 251 tkr för familjehemsplacerade barn; se Tabell 1 för kostnadsutvecklingen 2010 – 2017 inkl. prognos per 180731 för helåret 2018.

Tabell 1 Familjehemsplaceringar barn/ungdom, Malmö – nettokostnader

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	P2018
Tkr	64 916	66 235	72 618	79 752	81 021	78 977	91 231	92 251	111 000

Källa: Verksamhetsmått IoF 2017, stadskontoret, Malmö stad samt (P2018) arbetsmarknads- och socialförvaltningen.

Användandet av konsulentstödda⁸ jour- och familjehem har ökat under de senaste åren (2015-2017), vilket även medfört ökade kostnader då de konsulentstödda verksamheterna enligt flera intervjuade är väsentligt dyrare än egenrekryterade familjehem. De tidigare fem stadsområdesnämnderna upprättade åtgärdsplaner i

⁷ Omfattar alla kostnader hänförliga till familjehemsverksamhet samt intäkter som moms-kompensation och statsbidrag från Migrationsverket.

⁸ Enligt Socialstyrelsens föreskrifter HSLF-FS 2018:2 1 §: verksamheter som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn (konsulentverksamheter).

början av 2017 till följd av prognostiserade budgetunderskott. Arbetsmarknads- och socialförvaltningens socialtjänstavdelningar har fortsatt att vidta åtgärder i enlighet med dessa åtgärdsplaner. En av åtgärderna är att minska användandet av konsulentstödda jour- och familjehem till förmån för rekrytering av hem i egen regi.⁹ Resultatet av detta per 180731 framgår av Tabell 2 nedan. Antalet placeringar i konsulentstödda jour- och familjehem förväntas av arbetsmarknads- och socialförvaltningen att minska 2018, men det är fortfarande osäkert med hur mycket.

Tabell 2 Konsulentstödda jour- och familjehem, Malmö stad

Konsulentstödda jour- och familjehem (barn 0-18 år)*	2015	2016	2017	180731**
Konsulentstött jourhem	5	63	69	26
Konsulentstött familjehem	32	59	44	29
Totalt antal	37	122	113	55

Källa: Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, 180827 *Sökning i Koll för antal placeringar genom resurstilldelning avseende resurstyp konsulentstött jourhem barn och konsulentstött jourhem vuxna (0-18 år) samt konsulentstött familjehem barn och konsulentstött familjehem vuxna (0-18 år). ** Sökning i Procapita avseende ovan resurstyper för datum 180731.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen uppger att de inte har någon uppdelning på konsulentstödda och ej konsulentstödda jour- och familjehem i den ekonomiska uppföljningen, varför de inte kan ange specifika kostnader eller kostnadsprognos för konsulentstödda verksamheter.

Görs dokumenterad riskanalys för familjehemsverksamheten?

Arbetsmarknads- och socialnämndens riskanalys för 2018 innehåller flera risker som rör familjehemsverksamheten. Samtliga avdelningar har fått lämna in bidrag till en s.k. bruttolista. Två risker nämner specifikt familjehem:

- **Bristande tillgång till familjehem, jourhem, hvb-hem och platser på SiS-institution.** Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att befintliga kontroller räcker.
- **Otillräcklig information eller förberedelse inför placering i familjehem.** Direktåtgärd i interna kontrollplanen 2018. Strategiska avdelningen har utarbetat material som ska delas ut av familjehemssekreterare till familjehem. Se vidare sid 22.

Socialtjänstavdelningarna, liksom avdelning social resurs, har i sina verksamhetsplaner identifierat risker under avsnittet om intern kontroll (avdelning norr har inget sådant avsnitt). Vid intervjuerna föreföll riskerna i den förvaltningsövergripande riskanalysen inte vara fullt kända. Flera gav uttryck för att matchning mellan barn och familjehem är en av de största riskerna.

⁹ Årsanalys 2017 (s 63-64), arbetsmarknads- och socialförvaltningen.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har beaktat familjehemsverksamheten i riskanalysen. Det saknas i nämndens riskanalys en riskbedömning avseende aggregerad uppföljning av de barn i familjehem som inte är nyplacerade eller föremål för sammanbrott; motsvarande gäller nämndens interna kontrollplan. De risker som identifieras på avdelnings/sektionsnivå skiljer sig delvis från dem som identifierats förvaltningsövergripande. Kunskapen om den förvaltningsövergripande riskanalysen förefaller att variera.

Finns rutiner för hur vården av barn i familjehem ska följas?

Familjehemsvården regleras på nationell nivå av lagar och föreskrifter. I syfte att förtydliga hur Malmö stad ska tillämpa lagar, föreskrifter m.m. har arbetsmarknads- och socialnämnden på lokal nivå 171128 beslutat om ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga”. Av dessa framgår beträffande familjehemsvården (sid 9-10) bl.a. att arbetsmarknads- och socialförvaltningen **noga ska följa barnets vård och utveckling** samt att **den årliga aggregerade uppföljningen av familjehemsvården ska säkerställa att riktlinjer och kärnprocessen följs**.

Som komplement till de nationella och lokala riktlinjerna har arbetsmarknads- och socialförvaltningen upprättat kommungemensamma kärnprocesser¹⁰ för bl.a. familjehemsvård. Kärnprocesserna består av ett antal underprocesser. Flera av avdelningarna har sedan tidigare egna processbeskrivningar, som kan vara mer detaljerade än de kommungemensamma kärnprocesserna. Avsikten är att dessa ska integreras i de kommungemensamma processerna.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen använder på licens från Socialstyrelsen Barns Behov I Centrum (BBIC), som är ett enhetligt system för dokumentation och uppföljning av socialtjänstens insatser för barn och ungdom.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har 171128 beslutat om rutiner för hur familjehemsvården ska följas. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har upprättat tillhörande kommungemensamma kärnprocesser för bl.a. familjehemsvård.

¹⁰ En process är en serie aktiviteter som syftar till att främja ett ändamål/resultat (ref SOSFS 2011:9). Kärnprocesser är enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningen ett fåtal övergripande processer som tillsammans uppfyller organisationens verksamhetsidé.

Finns en systematisk egenkontroll?

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter¹¹ ska den som bedriver socialtjänst utöva s.k. egenkontroll¹². Dessa föreskrifter innehåller ett flertal exempel såväl på vad som övergripande *kan* ingå - bl.a. jämförelser av verksamhetens nuvarande resultat med tidigare resultat och granskning av journaler, akter och annan dokumentation – som på sådant som beträffande familjehem *bör* ingå – bl.a. barnens eller de ungas erfarenheter av och synpunkter på vården.

Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutade 171128 om ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga”. Av dessa framgår under rubriken ”Systematiskt förbättringsarbete” (sid 7-8) att arbetsmarknads- och socialförvaltningen **ska genomföra egenkontroller i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd** samt att egenkontroller ska genomföras i förhållande till förvaltningens viktigaste processer.

Arbetet med egenkontroll beskrivs i nämndens kvalitetsberättelse för 2017, bl.a. att förvaltningen bedriver en del av egenkontrollen inom ramen för den interna kontrollplanen med tillhörande riskanalys. Det påpekas vidare i kvalitetsberättelsen att egenkontrollen generellt inte är samordnad mellan avdelningarna.¹³

Vid intervjuerna framgick att det inte var tydligt vad egenkontrollen omfattar. Flera av de intervjuade gav uttryck för att egenkontrollen är ett utvecklingsområde, och att egenkontrollen skiljer sig åt mellan avdelningarna. Avdelningarna gör s.k. ärendegenomgångar (kallas även tjänstegenomgångar), som dokumenteras genom t.ex. handskrivna noteringar på listor ur Procapita¹⁴. Efter en tillsyn 2014 började avdelning socialtjänst söder att göra aktgranskning fr.o.m. 2015; två ärenden går igenom 1 gång/månad; olika handläggare väljs ut, så att varje handläggare får minst en akt genomgången varje år. Vid avdelning socialtjänst öster använder familjehemssektionen manuella styrkort som är kopplade till lokala mål och aktiviteter i

¹¹ SOSFS 2011:9 ”Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete” 5 kap 2 § och SOSFS 2012:11 ”Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende” 3 kap 3 §.

¹² Egenkontroll definieras i SOSFS 2011:9: ”Systematisk uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten samt kontroll av att den bedrivs enligt de processer och rutiner som ingår i verksamhetens ledningssystem.”

¹³ Kvalitetsberättelse 2017, s 11: ”Då varje avdelning utifrån behov själva ansvarat för planering och genomförande av egenkontroller är de kontroller som genomförts till viss del samma eller snarlika för en del av avdelningarna medan övriga skiljer sig helt.”

¹⁴ Procapita är ett IT-stöd för handläggning och dokumentation inom individ- och familjeomsorgen i Malmö stad.

en verksamhetsplan för familjehemssektionen.¹⁵ Socialsekreterarna lämnar var sjätte månad (i samband med att vården övervägs i det enskilda ärendet) in ifyllt styrkort till sektionschefen för varje enskilt ärende; styrkortet sammanställs varje tertiäl. Socialtjänst öster har också en checklista för tjänstegenomgång¹⁶ med förste socialsekreterare minst en gång/halvår.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har delvis ett system för egenkontroll. Avdelningarna gör mycket av det som Socialstyrelsen exemplifierar i sina föreskrifter, men avdelningarna har skiftande sätt att genomföra och dokumentera egenkontrollen. Egenkontrollen behöver systematiseras bättre med avseende på organisation/samordning, innehåll och hur den dokumenteras/rapporteras. Detta ingår i kvalitetsberättelse 2017 som s.k. utvecklingsområde (se vidare sid 21).

Görs uppföljning på aggregerad nivå?

Arbetsmarknads- och socialnämnden har 171128 beslutat om ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga”. Av dessa framgår under rubriken ”den bästa tillgängliga kunskapen” (sid 6) att arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska **kartlägga och systematiskt följa upp resultat** i syfte bl.a. att få **kunskap om målgruppen på aggregerad nivå** samt att barn och unga som är placerade i **haldygnsvistelse årligen ska följas upp särskilt på aggregerad nivå**.

Stadskontorets välfärdsavdelning har genom enkäter till socialsekreterare och familjehemssekreterare sedan 2006 på aggregerad nivå följt upp familjehemsverksamheten en gång per år i två uppföljningsrapporter: ”Nyplacerade i familjehem” och ”Sammanbrott i familjehem”.¹⁷ Uppföljningen är en del i det systematiska kvalitetsarbetet och syftar till att utgöra underlag för metod- och kvalitetsutveckling inom familjehemsvården. Särskild vikt läggs vid uppföljning av barnens hälsa och skolsituation, då dessa faktorer är centrala för barnets framtid.

¹⁵ Exempel på indikatorer som följs upp är antal barnsamtal och genomförandeplaners aktualitet.

¹⁶ Förste ssk ska ha tjänstegenomgång med barnsekreterare och familjehemssekreterare minst 1 gång per termin. Tjänstegenomgång är en grundlig genomgång av alla ärenden/hela tjänsten både i Procapita och i pappersakten.

¹⁷ Sedan 2017 är de två rapporterna hopslagna till en rapport; rapporten avser enbart barn, d.v.s. de som ännu inte fyllt 18 år.

Representanter för avdelningarna har deltagit i analysen av informationen i uppföljningsrapporterna de senaste två åren, och rapporteringen har dessutom tidigarelagts från hösten till våren med följd att det varit lättare att hinna åtgärda ev. brister. Dessa två förhållanden uppger de intervjuade ha främjat avdelningarnas användning av uppföljningsrapporterna. Flera av dem uppger dock svårigheter med definitioner¹⁸ och att söka uppgifter i t.ex. IT-stödet Procapita¹⁹ till de enkäter som strategiska avdelningen använder som grund för den centrala uppföljningsrapporten.

Förvaltningen upprättar årligen en kvalitetsberättelse som bygger på varje avdelningschefs ansvar²⁰ för att planera och följa upp avdelningens kvalitetsarbete under året. Berättelsen redogör för genomförda åtgärder och för de resultat som har uppnåtts och identifierar behov av förbättringar inför kommande år. Kvalitetsberättelse 2017 behandlades av arbetsmarknads- och socialnämnden 180321. Nämnden beslutade att uppdra åt förvaltningen att särskilt beakta identifierade utvecklingsområden.

Dynamisk uppföljning²¹ som ett sätt att följa upp familjehemsplaceringar på aggregerad nivå nämns i en av intervjuerna. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har prövat det i projektform genom befintliga uppgifter i IT-stödet Procapita, vilket uppges ha tagit mycket tid; det finns enligt uppgift nu en excel-fil som kan användas vid informationsinsamling.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har beslutat om systematisk uppföljning på aggregerad nivå av familjehemsvården. Detta görs bl.a. genom den årliga uppföljningsrapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”. Denna fokuserar

¹⁸ T.ex. svårt att definiera sammanbrott samt missuppfattning av definition av utredning av kognitiva svårigheter - även Skolfam faller inom definitionen, vilket enligt uppgift inte varit tydligt.

¹⁹ T.ex. finns i Procapita enligt uppgift inte tydliga/fasta rubriceringar, varför olika handläggare kan använda benämningar som gör att sökningar inte ger korrekta resultat.

²⁰ Enligt ”Styr- och ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete”, beslutat av arbetsmarknads- och socialnämnden 170927.

²¹ Med dynamisk uppföljning menas enligt SKL & uppdragpsyiskhälsa.se ”analys av data som visar på effekter, resultat eller utfall av ett flöde eller en vårdkedja. Detta är därmed något helt annat än statistiska ’ögonblicksbeskrivningar’ av struktur- eller processmått, såsom hur många barn som den 1 november erhåller en viss insats [...]. En dynamisk uppföljning är särskilt relevant då genomförande av en insats kan ses som en tydlig indikator på ett mindre lyckat utfall.”

på en rad viktiga faktorer, men enbart i samband med nyplaceringar och sammanbrott. Den aggregerade uppföljningen bör kompletteras med uppgifter för de familjehemsplacerade barn – flertalet – som varken är nyplacerade eller föremål för sammanbrott, bl.a. beträffande måluppfyllelse i skolan. Enligt nämndens riktlinjer ska barn och unga som är placerade i heldygnsvistelse årligen följas upp särskilt på aggregerad nivå.

Oklarheter kring definitioner och sökningar i Procapita i samband med informationsinsamling till den årliga uppföljningsrapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem” behöver elimineras/reduceras så långt det är möjligt.

Behovet av familjehem

Enligt socialtjänstlagen (2001:453) har kommunen ansvar för tillgång till familjehem.²² På lokal nivå har kommunstyrelsen 161130 i ”Handlingsplan för utveckling av socialtjänstens stöd och insatser till barn och unga i Malmö stad 2017-2019” bl.a. beslutat att **utveckla en gemensam bas för rekrytering, utredning och matchning av familjehem och jourhem.**²³

Beträffande gemensam bas för rekrytering, som är en del i arbetsmarknads- och socialförvaltningens utvecklingsarbete²⁴ inom fokusområde barn och unga, så har inflödet av familjehem enligt uppgift inte alltid följt på de åtgärder som vidtagits av arbetsmarknads- och socialförvaltningen (eller föregångarna).²⁵ Förvaltningen ska som en del av åtgärden att utveckla en gemensam bas för rekrytering av familjehem m.m. upprätta en kommunikationsplan; denna utgår från forskning och vad andra kommuner gör. Kommunstyrelsens handlingsplan ska efter dess utgång 2019 i sin helhet återrapporteras till arbetsmarknads- och socialnämnden och kommunstyrelsen; samtliga mål och åtgärder kommer då att följas upp.

²² SoL 6 kap 2 §: Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden.

²³ Sid 11, ”Barn i samhällsvård”. **Mål:** Alla barn som har behov av samhällsvård ska ha tillgång till rätt vårdform som kan matcha barnens behov. **Åtgärd:** Inventera förutsättningar för samt utveckla en gemensam bas för rekrytering, utredning och matchning av familjehem och jourhem med utgångspunkt i den gemensamma familjehemsbanken.

²⁴ Syfte: förvaltningsgemensam strategi för att kommunicera ut Malmö stads behov av familjehem och därmed öka intresset hos allmänheten att bli familjehem.

²⁵ T.ex. marknadsföring på IKEA, filmer på pågatågen. Det är kanske innehållet som brister, menar några av de intervjuade, t.ex. att de använt begreppet familjehem som relativt få känner till – det kan behöva förtydligas att det handlar om det som tidigare benämndes fosterhem.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden håller på att genomföra kommunstyrelsens beslut om att utveckla en gemensam bas för rekrytering, utredning och matchning av familjehem och jourhem. Rekrytering av familjehem och jourhem följs även upp på aggregerad nivå i de årliga rapporterna ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”; rekryteringen identifierades i rapporten för 2017 som utvecklingsområde under 2018.

Familjehemsutredningar

För familjehemsutredningar finns krav och rekommendationer i socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.²⁶ På lokal nivå har arbetsmarknads- och socialförvaltningen upprättat kommungemensamma kärnprocesser (se not 10), som bl.a. består av underprocesser för familjehems- och jourhemsutredning.

Familjehemsutredningar i samband med nyplacering följs upp i den årliga rapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”. Detsamma gäller andel familjehem som genomgått utbildning i samband med nyplacering, liksom familjehemmens utbildningsnivå.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden följer årligen upp genomförandet av familjehemsutredningar på aggregerad nivå genom den årliga rapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”.

Socialsekreterarnas kontakt med de familjehemsplacerade barnen

Enligt socialtjänstlagen (2001:453) ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge i familjehemmet.²⁷ Socialsekreteraren (barnsekreterare) ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. I Socialstyrelsens föreskrifter lämnas som allmänt råd att barnet eller den unge **bör besökas av en socialsekreterare minst fyra gånger per år.**²⁸

Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutade 171128 om ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga”. Av dessa framgår (sid 10-11) bl.a. att arbetsmarknads- och socialförvaltningen ”ska säkerställa att barn och unga

²⁶ SOSFS 2012:11 ”Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende”, 4 kap 1 – 7 §§ Utredning av familjehem och jourhem.

²⁷ SoL 6 kap 7 c §.

²⁸ SOSFS (2012:11) ”Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende”, 7 kap 2 §.

så långt som möjligt har **kontakt med samma person under tiden som hon eller han genomgår en utredning och/eller får en insats** [...]. Detta är av särskild vikt för [...] de familjehemsplacerade barnen [...].”

Socialekreterarnas kontakt med de familjehemsplacerade följs upp i den årliga rapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem” i de fall *när sammanbrott²⁹ skett*. Andelen placerade vid sammanbrott som träffat socialekreterare mindre än fyra gånger under 2017 var ca 12 %.³⁰ Motsvarande uppföljning görs av kontinuiteten, d.v.s. att den placerade så långt möjligt har kontakt med samma socialekreterare under placeringen, i de fall *när sammanbrott skett*. Andelen placerade vid sammanbrott som haft samma handläggare under 2017 var ca 45 %; ca 12 barn hade haft tre eller fler handläggare.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har beslutat om uppföljning av socialekreterarnas kontakt med familjehemsplacerade barn. Detta genomförs på aggregerad nivå genom den årliga rapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”, som dock avser barn som är nyplacerade eller som är föremål för sammanbrott. Uppföljning av övriga barns kontakt med socialekreterare genomförs på individnivå, men utan samordning mellan socialtjänstavdelningarna.

Måluppfyllelse i skolan

Enligt socialtjänstlagen (2001:453) ska socialnämnden särskilt uppmärksamma barnets skolgång.³¹ Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutade 171128 om ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga”. Av dessa framgår (sid 11-12) att ”**alla barn som placeras i familjehem** av Malmö stad och **som uppfyller kriterierna** inom metoden ska få ta del av bedömning och stödinsatser från **Skolfam**”.

I såväl uppföljningen av nyplaceringar som av sammanbrott följer Malmö stad sedan 2014 upp de familjehemsplacerade barnens måluppfyllelse i skolan det senaste skolåret.³² Måluppfyllelse i skolan för barn 7 år och uppåt som är nyplacerade i familjehem följs upp i den årliga rapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem” *det år barnet är nyplacerat*. Detsamma gäller för de barn som lämnat familjehemmet till följd av sammanbrott, *det år sammanbrottet inträffat*.

²⁹ Sammanbrott är enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningen ett oplanerat avbrott i familjehemsplaceringen som följs av annan dygnsvård.

³⁰ Observera betr. ”andelen placerade vid sammanbrott som träffat socialekreterare mindre än fyra gånger under 2017” att inte alla barns placering pågått under ett helt år.

³¹ SoL 6 kap 7b § 2 st.

³² Familjehemsplacerade barns skolsituation har undersökts av Malmö stad sedan 2012.

I början av en familjehemsplacering har barnet ofta en låg måluppfyllelse avseende skolan. En lyckad skolgång anses vara den enskilt viktigaste faktorn för barnets framtid. I syfte att ge familjehemsplacerade barn samma möjligheter att lyckas i skolan som andra barn har Malmö stad sedan 2012 använt **Skolfam - Skolsatsning inom familjehemsvården** – som bygger på samverkan mellan de vuxna som finns närmast barnet i vardagen.³³ Arbetsmarknads- och socialförvaltningen konstaterar att Skolfam är den enskilt viktigaste insatsen för de familjehemsplacerade barnens måluppfyllelse i skolan.³⁴

Malmö stad hade fram till 2017 två Skolfam-verksamheter: Skolfam Malmö³⁵ och Skolfam Söder. Skolfam Malmö började 2012 och följdes upp 2015, varvid konstaterades att de 19 barnen hade låga resultat som avvek negativt från andra Skolfam-verksamheter i Sverige. Skolfam Söder³⁶ startade 2014 och följdes upp 2017³⁷, varvid konstaterades att de 13 barnen hade högre resultat som överensstämde med andra Skolfam-verksamheter i Sverige. En skillnad mellan de två Malmögrupperna är att Skolfam Söder till övervägande delen avsåg barn placerade utanför Malmö, på orter med en lägre grad av sociala belastningar, medan Skolfam Malmö hade samtliga barn placerade inom Malmö.

Per 180731 var enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningen 59 barn inskrivna i Skolfam och 73 stod i kö. Detta avser samtliga tre Skolfam-team i Malmö. I nämndens budgetskrivelse 2018 finns förslag på omfördelningar eller tillskott på 1 750 tkr för utökning av Skolfam; motsvarande nämns inte i budgetskrivelse 2019. Enligt uppgift från arbetsmarknads- och socialförvaltningen 180822 finns inget beslut om utökning med ytterligare ett team, men en diskussion om detta pågår. Konsekvensen av kön är enligt förvaltningen att vissa barn faller för åldersstrecket alt. påbörjar Skolfam senare än vad som skulle ha varit optimalt.

³³ Målet på sikt är att barnet ska nå gymnasiebehörighet. Till varje barn knyts psykolog, specialpedagog, ansvarig barnsekreterare och ansvarig familjehemssekreterare som samarbetar med skolan och familjehemmet. Skolfam startade i Helsingborgs stad 2005 och fanns i början av 2018 i 26 av landets kommuner. Uppgifterna hämtade fr www.malmo.se.

³⁴ Uppföljningsrapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem 2017”, s 34 1a st.

³⁵ Sedan 2017 har Skolfam Malmö delats i Team Innerstaden-Öster och Team Norr-Väster.

³⁶ Malmö kommunstyrelse beslutade 130508 att bevilja dåvarande stadsdelsfullmäktige Fosie 5 500 tkr från den sociala investeringsfonden för att driva Skolfam.

³⁷ Arbetsmarknads- och socialnämnden 170927, § 169. ASN beslutade att godkänna rapporten och skicka den vidare till kommunstyrelsen.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden följer på aggregerad nivå upp måluppfyllelse i skolan genom den årliga rapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”, som dock bara avser barn som är nyplacerade eller som är föremål för sammanbrott. Uppföljning av övriga barns skolgång genomförs på individnivå, men utan samordning mellan socialtjänstavdelningarna.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har i ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga” beslutat att familjehemsplacerade barn som uppfyller vissa kriterier ska få ta del av bedömning och stödinsatser från Skolfam – skolsatsning inom familjehemsvård. Detta beslut har bara delvis genomförts, då fler barn står i kö än som är inskrivna. Nämnden behandlade uppföljningsrapport av Skolfam Söder på sammanträdet 170927.

Barnens synpunkter

Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutade 171128 om ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga”. Av dessa framgår under rubriken ”De enskildas situation, erfarenheter och önskemål” (sid 7) att arbetsmarknads- och socialförvaltningen regelbundet ska ”**inhämta synpunkter från enskilda inom målgruppen...**”, bl.a. genom **barnenkäter**.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen använder brukarenkäter vid barnutredningar för att följa upp hur ofta barnet varit med på uppstartsmöte, uppföljningsmöte och avslutningsmöte. Barnenkäter används enligt arbetsmarknads- och socialnämndens kvalitetsberättelse 2017 efter avslutade familjehemsplaceringar för att följa upp hur barnet uppfattat vistelsen och kontakten med socialtjänsten. Enligt uppgift från arbetsmarknads- och socialförvaltningen genomfördes barnenkäter avseende ensamkommande i familjehem av dåvarande sociala resursförvaltningen. Barnenkäter som eventuellt genomförs på arbetsmarknads- och socialförvaltningens socialtjänstavdelningar används inom avdelningen, d.v.s. ingen formell rapportering har skett till arbetsmarknads- och socialnämnden.

Avdelning socialtjänst öster har utformat förslag till barnenkät specifikt anpassad för familjehemsplacerade barn, liksom enkät specifikt anpassad för familjehem och jourhem. Dessa förslag har skickats strategiska avdelningen, som arbetar med att utveckla enkäterna på förvaltningsövergripande nivå.³⁸

³⁸ Enligt uppgift vid intervju ska arbetet färdigställas hösten 2018, varefter enkäterna ska undersöka barnens upplevelse av vården, deras delaktighet och tillgång till information.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har beslutat att barnens synpunkter ska följas upp, bl.a. genom enkäter. Resultaten av de eventuella barnenkäter som genomförts efter avslutade familjehemsplaceringar har inte formellt redovisats för nämnden.

Sker återrapportering till nämnden?

Arbetsmarknads- och socialnämndens fem myndighetsutskott behandlar ärenden som innebär myndighetsutövning mot enskild. Myndighetsutskotten består av 3 ordinarie ledamöter och 2 ersättare. Detta innebär att flertalet av nämndens ledamöter har insyn i familjehemsärenden, liksom i uppföljning av dessa ärenden.

Arbetsmarknads- och socialnämnden behandlade vid sammanträdet 180621 rapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”. Nämnden beslutade bl.a. att översända rapporten till kommunstyrelsen för kännedom utifrån kommunstyrelsens uppsiktsplikt och att uppdra åt arbetsmarknads- och socialförvaltningen att särskilt beakta i rapporten identifierade utvecklingsområden.

Kvalitetsberättelse 2017, som omfattar hela nämndens verksamhet, behandlades av arbetsmarknads- och socialnämnden 180321. Berättelsen redogör bl.a. för en risk relaterad till familjehem samt hur den åtgärdats, liksom för att enkäter används efter avslutade familjehemsplaceringar för att undersöka barns uppfattning av insatsen samt kontakten med socialtjänsten – resultatet av dessa enkäter redovisas inte i berättelsen. Nämnden beslutade att uppdra åt förvaltningen att särskilt beakta de i kvalitetsberättelsen identifierade utvecklingsområdena.³⁹

Uppföljningsrapporten för Skolfam Söder 2014-2017 behandlades 170927 av arbetsmarknads- och socialnämnden, som beslutade att godkänna rapporten och skicka den till kommunstyrelsen.⁴⁰

Riskanalys och intern kontrollplan beslutas och återrapporteras till arbetsmarknads- och socialnämnden. Interna kontrollplanen för 2018 omfattar bl.a. uppföljning av hur förvaltningen hanterar risken för att familjehem inte klarar uppdraget

³⁹ Kvalitetsberättelse 2017, sid 13: ”De utvecklingsområden som främst identifieras i årets kvalitetsberättelse berör systematik och helhetssyn inom förvaltningen. Arbetet med **processer, riskanalyser, egenkontroller och hantering av avvikelser och synpunkter bör ske på likartat sätt inom förvaltningen** och goda resultat av vidtagna åtgärder spridas och implementeras där det finns behov.”

⁴⁰ Ett särskilt yttrande lämnades av (M) och (L) betr. skillnaden i resultat mellan Skolfam Söder och det tidigare Skolfam Malmö.

på grund av att de inte får tillräcklig information eller förberedelser inför placeringen. Uppföljningen sker genom en s.k. direktåtgärd⁴¹ som ska återrapporteras till nämnden i januari 2019. Strategiska avdelningen har utarbetat information som ska delas ut av familjehemssekreterare till familjehem. Per 180823 är direktåtgärdens status att chefer och medarbetare ska ta del av materialet⁴² inför en sista revidering.

Det finns enligt uppgift från förvaltningen inte kunskap på övergripande nivå om överväganden görs i enlighet med de tidsintervall som socialtjänstlagen anger.⁴³ Respektive avdelning uppges ansvara för överväganden och egenkontroll av dessa.

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden följer upp familjehemsverksamheten på flera sätt, dels på nämndsnivå och dels på utskottsnivå. På nämndsnivå görs årlig uppföljning bl.a. genom rapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”, genom den förvaltningsövergripande kvalitetsberättelsen och genom uppföljningar av den interna kontrollplanen. På utskottsnivå – där flertalet av nämndens ledamöter deltar - görs uppföljning av enskilda familjehemsplaceringar löpande enligt delegationsordningen genom t.ex. överväganden om vård fortfarande behövs. Det finns enligt uppgift från förvaltningen inte kunskap på övergripande nivå om överväganden görs i enlighet med de tidsintervall som socialtjänstlagen anger.

Återrapporteringen på nämndsnivå av familjehemsvården görs huvudsakligen av nyplacerade och i de fall sammanbrott skett, men de barn – flertalet – som varken är nyplacerade eller föremål för sammanbrott omfattas inte.

Vidtas åtgärder på övergripande nivå vid konstaterade brister?

I syfte att minska sammanbrotten i familjehemsvården fastställdes särskilda utvecklingsområden i arbetet med rapporterna om nyplaceringar och sammanbrott i familjehem 2016 och 2017. De utvecklingsområden som identifieras följs upp i påföljande års rapport, bl.a. barnens hälsa, skolgång och insatser för att öka resursanvändandet avseende jourhemmen. Utvecklingsområden 2018 är bl.a. fördjupad analys av sammanbrott, fortsatt fokus på barns hälsa och skolgång samt utveckling av rekryteringsinsatser i syfte att öka antalet tillgängliga familjehem och jourhem.

⁴¹ Enligt Malmö stads handbok för intern kontroll definieras direktåtgärd så: ”ska vidtas i nära framtid utan ytterligare kontroller och utredningar”.

⁴² I tryckt format alt. pärmformat. Informationen kommer att finnas tillgänglig även digitalt.

⁴³ SoL 6 kap. 8 § 1 st. Vårdas ett barn med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutade 180621 att uppdra åt arbetsmarknads- och socialförvaltningen att särskilt beakta i rapporten identifierade utvecklingsområden.

Ingen extern tillsyn av familjehemsverksamheten har förekommit under 2018 (per 180823).

Revisionskontorets bedömning

Arbetsmarknads- och socialnämnden vidtar och följer upp åtgärder på övergripande nivå bl.a. genom de utvecklingsområden avseende familjehemsvården som ingår i den årliga rapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”. Den interna kontrollplanen har motsvarande syfte.

Övergripande åtgärder på nämnds nivå av familjehemsvården görs huvudsakligen beträffande nyplacerade och i de fall sammanbrott skett, men de barn – flertalet – som varken är nyplacerade eller föremål för sammanbrott omfattas inte direkt.

Slutsats

- Görs dokumenterad riskanalys för familjehemsverksamheten?

Delvis. Arbetsmarknads- och socialnämnden har beaktat familjehemsverksamheten i arbetsmarknads- och socialnämndens riskanalys. Det saknas dock riskbedömning avseende aggregerad uppföljning av de barn i familjehem som inte är nyplacerade eller föremål för sammanbrott. De risker som identifieras på avdelnings/sektionsnivå skiljer sig delvis från dem som identifierats förvaltningsövergripande. Kunskapen om den förvaltningsövergripande riskanalysen förefaller att variera.

- Finns det rutiner för hur vården av barn i familjehem ska följas?

Ja. Arbetsmarknads- och socialnämnden har 171128 beslutat om rutiner för hur familjehemsvården ska följas genom ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga”. Som komplement till de nationella och lokala riktlinjerna har arbetsmarknads- och socialförvaltningen upprättat kommungemensamma kärnprocesser⁴⁴ för bl.a. familjehemsvård.

- Finns det en systematisk egenkontroll?

Delvis. Arbetsmarknads- och socialnämnden har delvis ett system för egenkontroll. Avdelningarna gör mycket av det som Socialstyrelsen exemplifierar i sina

⁴⁴ En process är en serie aktiviteter som syftar till att främja ett ändamål/resultat (ref SOSFS 2011:9). Kärnprocesser är enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningen ett fåtal övergripande processer som tillsammans uppfyller organisationens verksamhetsidé.

föreskrifter, men avdelningarna har varierande sätt att genomföra egenkontrollen. Egenkontrollen behöver systematiseras bättre med avseende på organisation/samordning, innehåll och hur den dokumenteras/rapporteras.

- Finns det en uppföljning på aggregerad nivå?

Delvis. Arbetsmarknads- och socialnämnden har beslutat om systematisk uppföljning på aggregerad nivå av familjehemsvården. Detta görs bl.a. genom den årliga uppföljningsrapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem”. Denna fokuserar på en rad viktiga faktorer i samband med nyplaceringar och sammanbrott. Den aggregerade uppföljningen bör kompletteras med uppgifter om de familjehemsplacerade barn – flertalet – som varken är nyplacerade eller föremål för sammanbrott, bl.a. beträffande måluppfyllelse i skolan. Enligt nämndens riktlinjer ska barn och unga som är placerade i heldygnsvistelse årligen följas upp särskilt på aggregerad nivå.

Oklarheter kring definitioner och sökningar i Procapita i samband med informationsinsamling till den årliga uppföljningsrapporten ”Nyplacerade och sammanbrott i familjehem” bör elimineras/reduceras så långt möjligt.

- Följs barnens synpunkter upp?

Delvis. Arbetsmarknads- och socialnämnden har beslutat att barnens synpunkter ska följas upp, bl.a. genom enkäter. Resultaten av de eventuella barnenkäter som genomförts efter avslutade familjehemsplaceringar har inte redovisats för nämnden.

- Sker återrapporering till nämnden?

Delvis. Arbetsmarknads- och socialnämnden följer upp familjehemsverksamheten på flera sätt, dels på nämndsnivå och dels på utskottsnivå. Återrapporeringen på nämndsnivå av familjehemsvården görs huvudsakligen av nyplacerade och i de fall sammanbrott skett, men de barn – flertalet – som varken är nyplacerade eller föremål för sammanbrott omfattas inte.

- Vidtas det åtgärder på övergripande nivå vid konstaterade brister?

Delvis. Övergripande åtgärder på nämndsnivå av familjehemsvården görs huvudsakligen beträffande nyplacerade och i de fall sammanbrott skett, men de barn – flertalet – som varken är nyplacerade eller föremål för sammanbrott omfattas inte direkt.

Den sammanfattande bedömningen är att arbetsmarknads- och socialnämnden *inte säkerställer* att det finns en ändamålsenlig uppföljning *på aggregerad nivå* av familjehemsplacerade barn som skapar förutsättningar för en familjehemsvård av god kvalitet. Bedömningen baseras bl.a. på att nämnden beträffande familjehemsvården

genomför aggregerad uppföljning enbart för nyplacerade barn resp. barn som är föremål för sammanbrott, delvis har ett system för egenkontroll och delvis genomfört riskanalys.

Den aggregerade uppföljningen bör kompletteras med uppgifter om de familjehemsplacerade barn – flertalet – som varken är nyplacerade eller föremål för sammanbrott, bl.a. beträffande måluppfyllelse i skolan. Enligt nämndens riktlinjer ska barn och unga som är placerade i heldygnsvistelse årligen följas upp särskilt på aggregerad nivå. Det saknas i nämndens riskanalys en riskbedömning avseende aggregerad uppföljning av de barn i familjehem som inte är nyplacerade eller föremål för sammanbrott; motsvarande gäller nämndens interna kontrollplan.

Egenkontrollen behöver systematiseras bättre med avseende på organisation/samordning, innehåll och hur den dokumenteras/rapporteras.

Barnenkäter bör genomföras inom familjehemsvården. Enkätresultaten bör redovisas på aggregerad nivå i arbetsmarknads- och socialnämnden.

Uppgifter om kostnader för konsulentstödda verksamheter bör särredovisas.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har i ”Riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga” beslutat att familjehemsplacerade barn som uppfyller vissa kriterier ska få ta del av bedömning och stödinsatser från Skolfam – skolsatsning inom familjehemsvård. Detta beslut har bara delvis genomförts, då de barn som står i kö är fler än dem som är inskrivna i Skolfam.

Muntliga källor

Intervjuer: 3 avdelningschefer, 3 enhetschefer, 7 sektionschefer, 2 planeringssekreterare, 1 barnsekreterare, 1 familjehemssekreterare, 2 1:e socialsekreterare/teamledare, 1 utvecklingssamordnare, 1 metodutvecklare och 1 controller kvalitetsarbete.